székely gazda

HAVONTA MEGJELENŐ SZÉKELYFÖLDI AGRÁRMAGAZIN, III. ÉVF., 8. SZÁM – 2012. AUGUSZTUS, INGYENES LAPSZÁM

Gazdatulajdonban a székelykeresztúri tejfeldolgozó

Ősszel indul a vajgyár

3 Lemondás és újrakezdés
8 Átvették a gazdák a kulcsot
11 Amazonharc egy férfias agrárvilágban
13 Tejből hús, hagyományból üzlet
20 Kevesebb a vadkár Háromszéken

FOTÓ: DOMJÁN LEVENTE

Beszélgetés Zászlós Tiborral, a Mezőfalvi Zrt. vezérigazgatójával

Az a legjobb, ha a marha nyelvével bekeríti és leszakítja a füvet

Bár az anyaországban született, diákkora óta erdélyi kötődésűnek vallja magát. Többezres állatlétszámú húsmarha- és tejelőfarm vezetőjeként tanácsaival is szívesen segíti a székelyföldi állattenyésztés fejlődését, az állattenyésztő gazdák munkáját. Zászlós Tibort, a Mezőfalvi Zrt. vezérigazgatóját a Hargita megyei gazdákkal és közbirtokossági vezetőkkel lezajlott találkozói után Domján Levente kérdezte.

Több ezer létszámú szarvasmarhafarm vezetőjeként megdöbbentem, hogy Hargita megyei útja során mennyire nem tudott betelni a domboldalakon legelő csordák látványával. Árulja el, máshol ez a kép ennyire unikumnak számít?

Azt kell mondjam, igen. Sajnos az utóbbi években Székelyföldön is látom azt a negatív folyamatot, amit Magyarországon én már átéltem. Ez abból adódik, hogy míg ott gyerekkoromban akár a sertéskondát, akár a gulyát a portákról összeállva hajtották ki a legelőre, ma már alig-alig egy-két község van Magyarországon, ahol ez a hagyomány megőrződött. Pedig településszerkezet és természeti adottságok tekintetében erre ott is lehetőség lenne. Hargita megyében – főleg a Csíki-medencét figyelembe véve – hihetetlen természeti gazdagságot láttam. Nemcsak az erdőgazdálkodás, hanem a mezőgazdaság tekintetében is, a legelőkről már nem is beszélve. Az állatállomány azonban itt is fogy, illetve fogy a mezőgazdálkodásból megélni tudó ember. Ez nagyon negatív folyamat.

Magyarországon is láttuk, hogy menynyire nem kedvező, ha elkerülnek, elvesznek azok a falumegtartó közösségek, akik fenntartották a vidék megújulását, fejlődését, a természettel harmonizáló technológiai módokat, és helyüket kizá-

rólag csak a profitorientált termelés veszi át. Utóbbiról tudjuk, hogy nem mindig a fenntarthatóságot szolgálják. Ha viszont az őseink évszázadok óta meg tudták őrizni a természet egységét, szépségét és megújíthatóságát, akkor a mi generációnk is predesztinált kell legyen arra, hogy mindezeket megőrizze. Gyermekeinknek, unokáinknak, a következő évszázadok nemzedékének. Felelősen kell gazdálkodnunk, ezalatt pedig a természettel harmonizáló gazdálkodást értem, annak ellenére, hogy nem vagyok biogazdálkodó, és nem vagyok a biogazdálkodás kizárólagos híve. Vallom, hogy a hátrányos helyzetű térségek, a kedvezőtlen termőhelyi adottságok fogalma mindenekelőtt a fejekben létezik. Székelyföld is gazdag természeti és humánerőforrás-kinccsel rendelkezik. Hiszen tudjuk, hogy a székely ember tisztessége, szorgalma, állatszeretete és a földhöz való ragaszkodása példamutató. Erre nemcsak szépirodalmi művek sora alapozódik, hanem a mindennapokban is kézzelfoghatóan látszik. A székely ember meg tudja találni a természeti és humánerőforrásoknak azt az összhangját és nagyságát, amivel olyan terméket tud előállítani, amiből ezen a vidéken tartósan meg tud ő is és a későbbi nemzedék is élni.

Ilyen vonatkozásba nagyon kedvező példákat is látok: a Székely termék család kibontakozását, és azt az összefogást, amely akár a megyei tanács részéről, akár a szakmai szervezetek részéről elindult. Ezt az összefogást gyorsítani lehet azoknak a tapasztalatoknak az átadásával, mint amikkel mi is rendelkezünk. Természetesen a bölcsek kövét mi sem birtokoljuk, hiszen a mezőgazdaságban a természeti viszontagságok mellett a piaci anomáliákon keresztül a termelőnek mindennel számolnia kell. Bizony sok gonddal meg kell küzdenie egy gazdának, hogyha tartós eredményeket akar elérni.

A találkozókon nagyon sokan érdeklődtek öntől a húsmarhatartás iránt. Mik voltak a leggyakoribb kérdések, mi érdekelte leginkább a gazdákat?

Mivel a Székelyföldön csak nagyon sok nemzedékkel ezelőtt volt igazán rideg tartású húsmarhanevelés, -tenyésztés – főleg a gyergyói örmények foglalkoztak ezzel és a Csíki-medencében Csíkszépvízen és környékén –, nagyon sok ezzel kapcsolatos tudás elfelejtődött. Ebbe persze közrejátszott a kereslet, illetve a helyi lehetőségek beszűkülése is, a területi adottságok hiába kedveztek, a húsmarhatartás számos rendszerok miatt egyszerűen megszűnt. Ezért a kérdések széles spektrumot öleltek át, az érdeklődő alapvetésektől a tudományos igényű szakmai véleményekig terjedtek.

A húsmarhatartás a gazdák tudatában szürkemarhatartást jelent?

Szerencsére nemcsak a szürkemarhatartást jelenti. Találkoztam olyan gazdákkal is, akik bizony a hegyi vöröstarkákat keresztezik a kék belgától kezdve a charolais-ig, a valódi húsmarhák számos fajtájával. Mivel a keresztezés befejező, ún. terminátor bikákkal történik, olyan végterméket biztosít, amely nem a továbbtenyésztést és a tejtermelést szolgálja, hanem az utód hizlalását, a nagyobb értéken való eladását vagy pedig a húsként való értékesítését. Persze az, hogy miképpen tudunk felhizlalni egy állatot, nyilvánvalóan mindig helytől, pénzügyi lehetőségtől és különösképpen a takarmánybőségtől vagy éppen – mint ahogy az idei év is mutatja – a takarmány szűkösségétől is függ. A húsmarhatartás azonban véleményem szerint jó irányt kezd venni, mivel ezzel szélesíteni lehet azt a termékpalettát, amit a közbirtokosságok, kisebb gazdaságok elő tudnak állítani, meg tudnak valósítani.

Bizonyos értelemben a tej is megélhetést biztosít, ezért a gazdák nem is akarnak a tejelő fajtákról lemondani. A szimentáli típusú hegyitarka fajtáról nem könnyű váltani, és specifikálódni húsmarhatartás vagy tejtermelés irányába. Az élet azonban ki fogja kényszeríteni. Látható, hogy mennyivel kisebb árat kapnak a tejért a gazdák szövetkezés, illetve összefogás nélkül, és mennyivel nagyobbat, ha erejüket egyesítve alkupozíciót tudnak teremteni a felvásárlókkal szemben.

A szövetkezés, a szövetkezetek persze rossz ízű emlékeket is felidéznek: épp ezért a szövetkezetek helyett inkább szövetségekről beszélek. A lényeg viszont az, hogy ezekbe a szövetkezésekbe a tagok véleménye nyilvánuljon meg. Ne központilag fentről döntsék el, hogy mit kell csinálni, hiszen egy adott területen élő, adott területen dolgozó gazdáknál jobban senki nem tudja, hogy az ottani termőhelyi adottságok hol kedvezők és hol kedvezőtlenebbek. Ezt kívülről nagyon nehéz megmondani, hogy mit is kell azon pontosan termelni. A gazda még adott kaszálón belül is pontosan tudja, hogy hol van jobb fű, hol van gyengébb, vagy épp hol lesz sarjú, akkor is, amikor aszály van. A gazdák ebbéli szabadságát tehát az elkövetkező időkbe is meg kell hagyni, segíteni viszont a szövetkezésben, az értékesítésben, valamint a tenyészanyag beszerzésében kell. Ehhez tartozik annak a technológiának az átadása is, ahogy ezeket az állatokat tartani kell, és adaptálni a technológiákat ahhoz a szinthez, környezethez, amire a gazdák képesek. Semmiképpen sem szabad elvárni egy pályakezdő fiatal gazdától, hogy a különféle szempontrendszereknek is megfelelve a legmagasabb szintű tapasztalatot igénylő technológiát alkalmazza. Ha ezt tesszük, akkor a gazda csak csalatkozni fog, veszteséget fog termelni, és elhagyja a mezőgazdaságot. Az értékesítésnél viszont csakis az összefogáson alapuló szervezetek tudják azt az áralkuerőt képviselni, amely során kedvező árakat lehet kialkudni a végtermék vonatkozásában.

Ha húsmarhatartásról van szó, a fajtaválasztásban mennyire meghatározó a Hargita megyei klíma és a legelőhasznosítási képesség?

Szerencsére szinte minden húsmarhafajta jól tenyészthető és alkalmazkodtatható ahhoz a természeti környezethez, mint ami rendelkezésre áll. Kivételt egyetlen dolog képez, mégpedig az, hogy a gazdának az adott gazdasági és tárgyi tudása alkalmas-e arra, hogy egy-egy fajta igényeit kielégítse. Ha alkalmas, akkor Hargita megyében a charolais-tenyésztéstől kezdve a blondiig minden nagyobb gondoskodást igénylő francia fajta jól tartható és eredményesen tenyészthető. Emellett persze azok a gazdák is, akik kevésbé ismerik a húsmarhatartás alfáját és ómegáját, nem tartottak hosszú évek óta tejelő marhát, mások a feltételeik, bizonyos értelemben tanulják még a szakmát, ott olyan kisebb igényű húsmarhát kell tartani, amelyek ettől még jó áron értékesíthetők. Ilyen például a hereford, mely anyavonalakban kiváló eredményeket produkál, jó a legelőhasznosító képesége, könnyen vemhesül és ellik, és amíg nem fajtatiszta tenyésztése folyik, addig nagyon jól lehet használni keresztezési partnerként egy befejező bikával – charolais-val, limuzinnal, illetve más fajtákkal. A későbbiekben egyébként a fajtatisztatenyésztésnél a keleti felvevőpiacokon szinte korlátlan kereslet van a hereford tenyészállatra. Természetesen a hereford fajta tenyésztése alaposabb munkát jelent papírmunkában is, odafigyelésben is, de mindenképpen meghálálja az odafigyelést az az ár, amennyiért értékesíteni lehet.

Milyen ráfordítást igényel egy gazdaságilag is méthatékony gulya vásárlása, kinevelése?

Magyarországon ötven-száz fő körül van az a határ, amire azt lehet mondani, hogy a húsmarha eltart egy családot. Per-

sze végeztünk számításokat arra vonatkozóan is, ha valaki teljesen kezdőként fog bele a húsmarhatartásba: az alapanyag megvásárlásával, a szorító karámmal, a mérleggel – tehát mindenféle eszközzel megvásárolva – 500 ezer forintba kerül egy férőhely megvalósítása. Szeretném megjegyezni, hogy Erdély, Székelyföld viszonyításában ezek a költségmutatók nagyon csalókák tudnak lenni. Mert például a magyarországi árakkal összevetve már csak a karámfabeszerzése is óriási különbségeket eredményezhet. Ezek a számok csak nagyságrendeket adnak meg, és nem adaptálhatók közvetlenül Székelyföldre, itt ugyanis mind a nyersanyag, mind a humánerőforrás, és érzésem szerint még a legelőbérleti díj is jóval olcsóbb, mint Magyarországon.

Nálunk viszont a ridegtartás fedetlen, télen-nyáron nyílt térben történik. Én hiszem, hogy a hereford fajta Székelyföldön is kibírná a telet, legfeljebb ehhez még egy háromoldalú, szalmabálákból készített téli szállás építése lenne szükséges. Persze ezt azért alaposabban is meg kellene nézni, ki kellene próbálni, le kellene ellenőrizni, de nem lehetetlen, hogy találni tudjunk egy egyszerű, költségtakarékos tartási módot.

Ami a takarmányigényt illeti, az itteni szénákon az állat kiteleltethető. Mi például azért termelünk és használunk kukoricaszilázst, mert az nálunk olcsóbb. A széna megtermelése például jóval többe kerül, ezért a takarmányozási programunk alapvetően kukoricaszilázsra épül, illetve szénára, és különféle növények szalmájának melléktermékére. Értem ezalatt a borsószalmát, az árpa- és a búzaszalmát, ami egyrészt almozásra való, de fogyaszt is belőle az állat, de idesorolnám a kukoricaszárat is. A húsmarha tenyésztéséhez, teleltetéséhez, tartásához – adott esetben hizlalásához – felhasználható melléktermékek nagy hányada a Székelyföldön is megvan. Mindenképpen amondó vagyok, hogy a tejtermeléssel szemben a húsmarhatenyésztés egy alacsonyabb beruházási összegből is megvalósítható.

Az értékesítés terén milyen tapasztalataik vannak? Hogyan lehet vonzóbbá tenni az árut?

Márkázással, a piacon lévő többi terméktől való megkülönböztetéssel. Egy márkázott húsmarhaterméknek a létrehozásához viszont már összefogásra van szükség. És szerintem a jövő egyre inkább ebbe az irányba visz. Főként hogy a mai világban az élelmiszerbiztonság fenntartása nagyon sok csorbát szenved. Ma már egy messziről jött termékre hiába van ráírva, hogy káros anyagoktól mentes, hinni szeretnénk, hogy valóban úgy igaz. Ha viszont tudjuk, hogy a Csíki-medencében ridegtartással nevelt marha húsát fogyasztjuk, Gyergyó felé haladva láthatjuk a domboldalakban a legelésző csordákat, akkor nemcsak hisszük, hanem tudjuk is, hogy egészséges táplálékot fogyasztunk. És ezt az érzést a termék árába felárként is bele lehet szőni.

Viszont azt sem kell elfeledni, hogy a feldolgozók – mióta világ a világ – a készítmékhez szükséges nyersanyagot mindig a termelő rovására akarják megvásárolni. Hozzáteszem: ha megtehetik... Ha nem tehetik meg, mert több gazda összefog és nagyobb mennyiséget ad el, vagy épp nem ad el nekik, akkor visszavonulnak, és nő a gazdák alkupozíciója. Ha viszont a gazdák szétszabdaltak, és egyenként akarnak tárgyalni a felvásárlóval, akkor az alkupozícióhoz hasonlóan az ár is alacsony lesz. A meglévő alapanyag jó áron való értékesítéséhez mindenképp a gazdák szövetségére, közös fellépésére van szükség.

Ha a húsmarhatartás elindul, akkor a következő lépés, ami nem kerülhető meg, hogy akár kistérségi vágópontokon, akár a mobil vágóhidakon vágva a gazdák saját maguk állítsák elő a termékeiket. Ez lehet akár kész hústermék, akár felezett, negyedezett marha is. Megegyezés kérdése, hogyan lenne érdemes fenntartani saját termékeiknek egy közös kisüzletet a környező városokban. Az viszont biztos, hogy ennek a marhának egész más lenne az íze, mint a külföldről – ne adj' isten a tengerentúlról, több ezer kilométerről fagyasztva – behozott marháénak.

Húsmarha vagy tejelő: min szokott eldőlni a kérdés egyik vagy másik irányba?

Elsősorban a szaktudáson, másodsorban a rendelkezésre álló természeti erőforrásokon, takarmány-alapanyagokon. A tejelő marha tenyésztése, nevelése külön tudomány. A mi farmunkon több mint ezer darab tejelőállomány és ennek szaporulata van, holstein-fríz tehenek, lak-

tációnként 11 ezer literes tejtermeléssel. Ennek a takarmányozása a tudományon kívül nagyfokú intuitív hozzáállást is feltételez, mivel a teheneket állatbarát módon tartjuk, a dolgozók nem kiabálnak az istállóban, a tehenet arrébb noszogatják, és nem ütik. Ezeknek mind fontos szerepük van abban, hogy ekkora tejhozamokat tudjunk elérni. Az állat ugyanis az ember szeretetét kiemelkedő termeléssel hálálja meg, a szó legszorosabb értelmében. Viszont a takarmányozása, a takarmány előállítása és az állat tartása külön szaktudást és nagyfokú odafigyelést igényel. Ezzel szemben a húsmarha kevesebb odafigyelést igényel, sokkal jobban tudja hasznosítani a gyengébb beltartalmi értékű takarmányokat is, és kimondottan nagy értékű hozamot tud ebből produkálni. Tehát a húsmarha és a tejelő marha közötti kérdésben az is mindenképp döntő, hogy mennyi és milyen természeti erőforrásom van. Ha olyan legelőm van, ahol a szénának gyengébb a beltartalma, ahol esetleg nem érdemes lekaszálni és behordani, amire más területekkel szemben nem érdemes gázolajat, erőt, pénz, időt pocsékolni, akkor jó, ha arra is van hasznosítási alternatíva. Azt szoktam mondani, hogy a legjobb az, ha a marha a nyelvével bekeríti és leszakítja azt a füvet. Ennél olcsóbb, egészségesebb és biztonságosabb szénabetakarítás nincs.